

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

УДК 636.2.0.84.085. 7. 2.11

Букалова Н. В.,

nvbukalova@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4856-3040,

к. вет. н., доцент, доцент кафедри ветеринарно-санітарної експертизи, гігієни продуктів тваринництва та патологічної анатомії імені Й.С. Загаєвського, Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква

Приліпко Т. М.,

vtl280726p@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-8178-207X

д. с.-г. н., професор, завідувачка кафедри харчових технологій виробництва й стандартизації харчових продуктів, Зклад вищої освіти «Подільський державний університет», м. Камянець-Подільський

Богатко Н. М.,

nadiyabogatko@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-1566-1026

д. вет. н., професор, завідувачка кафедри ветеринарно-санітарної експертизи та лабораторної діагностики Інституту післядипломного навчання керівників і спеціалістів ветеринарної медицини, Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква

Руснак Л. В.,

vtl280726p@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-5165-1079

доктор філософії в галузі 08 Право, зі спеціальності 081 Право, викладачка, Відокремлений структурний підрозділ «Кам'янець-Подільський фаховий коледж Зкладу вищої освіти «Подільський державний університет», м. Камянець-Подільський

РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ВЕТЕРИНАРНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ СИРОКОПЧЕНИХ КОВБАСНИХ ВИРОБІВ ЗА УХВАЛОЮ КИЇВСЬКОГО ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ

Анотація. *Наведені результати проведеної судової ветеринарної експертизи сирокочених ковбасних виробів «Козацька» та «Краківська» 1-го татунку, виробленої товариством з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Берком», на предмет дотримання вимог нормативно-правової і нормативно-технічної документації України та умов Договору постачання продукції відповідно до відкритого провадження, за яким Київським господарським судом порушено справу на підставі позовної заяви до ТОВ «Берком» (Відповідач) представниками ТОВ «Компанія «Рідна їжа» (Позивач). Ухвалою Господарського суду міста Київ справу призначено до судового розгляду.*

Для проведення судової ветеринарної експертизи використані національні законодавчі нормативні документи України, які регламентують показники безпечності та якості сирокочених ковбасних виробів. Проведений ретельний аналіз матеріалів справи Господарського суду міста Київ стосовно правильності процедури відбирання зразків випробовуваних ковбасних виробів, згідно із вимогами чинної нормативно-правової документації. За представленим матеріалом господарської справи встановлені показники якості сирокочених ковбас. «Козацька» і «Краківська». Установлено, що досліджувані сирокочені ковбасні вироби, виготовлені ТОВ «Берком», не відповідали встановленим вимогам як Технічних умов України (ТУ У 4732110-011:2008) й національного стандарту (ДСТУ 4427:2005), так і мінімальних специфікацій якості (п. 3.3.3, табл. 8). Відповідно до статті 1 Закону України «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення чи подальше використання неякісної і небезпечної продукції», випробовувані сирокочені ковбасні вироби є неякісними, тому небезпечними, оскільки за показниками якості не відповідають регламентованим нормам чинної нормативно-правової докумен-

тації щодо продукції даного виду за їхніми споживними властивостями; не відповідають обов'язковій вимозі відповідної нормативно-правової документації, чинної в Україні, що стосується показників якості та безпечності для здоров'я і життя споживачів. Випробовувані сирокочені ковбасні вироби, за проведеним аналізом матеріалів судової справи, не можуть бути ідентифіковані як такі, за які вони видаються, оскільки, під час збуту замовнику, виробник (продавець) доставив замовлену продукцію з порушенням умов постачання, зміненими зовнішнім виглядом, органолептикою та окремими показниками споживних властивостей ковбасних виробів.

Ключові слова: ковбасні вироби, позов, господарська судова справа, судова ветеринарна експертиза, нормативна документація, якість, дефекти, термін придатності.

Bukalova N. V.,

nvbukalova@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4856-3040,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor at the Department of Veterinary and Sanitary Examination, Hygiene of Livestock Products and Pathological Anatomy named after Y.S. Zagaevsky, Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva

Prylipko T. M.,

vtl280726p@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-8178-207X

D.A.S., Professor, Head of the Department of Food Technologies, Food Production and Standardization, Institution of higher education "Podilskyi State University", Kamyanets-Podilskyi

Bogatko N. M.,

nadiyabogatko@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-1566-1026

D.V.S., Professor, Head of the Department of Veterinary-Sanitary Examination and Laboratory Diagnostics of the Institute for Postgraduate Training of Managers and Specialists in Veterinary Medicine, Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva

Rusnak L. V.,

vtl280726p@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-5165-1079

PhD in Law, teacher,

Separate structural unit "Kamyants-Podilskyi Vocational College of the Institution of Higher Education "Podilskyi State University", Kamyanets-Podilskyi

RESULTS OF THE FORENSIC VETERINARY EXAMINATION OF RAW-SMOKED SAUSAGE PRODUCTS ACCORDING TO THE DECISION OF THE KYIV ECONOMIC COURT

Abstract. *The results of the forensic veterinary examination of the smoked sausage products "Cossack" and "Krakow" 1st grade produced by the Limited Liability Company (LLC) "Berk", for compliance with the requirements of regulatory and regulatory and technical documentation of Ukraine, and the Terms of Ukraine, and the Terms of the Supply Agreement, are given. Supply of products in accordance with the open proceedings, under which the Kyiv Economic Court violated the case on the basis of a statement of claim against Berk LLC (defendant) by representatives of LLC "Native Food" (plaintiff). The decision of the Commercial Court of the city of Kyiv, the case was appointed to the trial.*

National legislative regulations of Ukraine were used to carry out forensic veterinary examination, which regulate the safety and quality of sausage products. A thorough analysis of the materials of the case of the Commercial Court of the city on the correctness of the procedure of selection of samples of sausage products was conducted, in accordance with the requirements of the current normative legal documentation. According to the presented material of economic business, the quality of smoked sausages is established. "Cossack" and "Krakowska". It was established that the studied smoked sausages made by Berk LLC did not meet the requirements as technical conditions of Ukraine (TU in 4732110-011: 2008) and the National Standard (DSTU 4427: 2005) and the minimum quality specifications (paragraph 3.3 .3, Table 8). Pursuant to Article 1 of the Law of Ukraine «On withdrawal from circulation, processing, disposal, destruction or subsequent use of poor quality and hazardous products», tested sausage sausages are poor, so dangerous, since quality indicators do not meet the regulated standards products of this species by their consumption properties; They do not comply

with the mandatory requirement of the relevant regulatory documentation in force in Ukraine, concerning the quality and safety indicators for health and life of consumers. Tempted sausage sausages, according to the analysis of the materials of the court case, cannot be identified as such for which they are issued, since, during the sale of the customer, the manufacturer (seller) delivered the ordered products in violation of supply conditions, altered by appearance, organoleptic indicators of consumption properties of sausage products.

Key words: sausage products, lawsuit, commercial court case, forensic veterinary examination, regulatory documentation, quality, defects, expiration date.

JEL Classification:

DOI 10.32782/2522-1221-2024-37-12

Вступ. У раціоні харчування населення значну частку складають сировкопчені ковбасні вироби, які є ковбасами традиційних видів із досить тривалим терміном зберігання. Сировкопчені ковбасні вироби, в складі яких міститься корисна молочнокисла мікрофлора, що досить позитивно впливає на засвоєння поживних речовин організмом людини, діє сприятливо в аспекті превентивності, запобігаючи низці хвороб. Однак технологія таких ковбасних виробів є досить складною, відрізняється тривалістю і трудомісткістю [2, с.131; 4, с.76].

За нинішніх умов розвитку торгівлі харчовими продуктами загалом, і м'ясними, зокрема, за певних обставин виникає необхідність призначення судової ветеринарної експертизи товарів певної групи. Із постійним розвитком ринкових відносин, асортимент м'ясних продуктів у нашій країні значно розширюється, постійно піддається оновленню, внаслідок чого у судово-слідчій практиці сформувалися справи з категорії правопорушення та злочину в сфері економіки, що включають також порушення митних правил, фальсифікацію м'ясної сировини, готової м'ясної продукції тощо. Аналіз експертно-слідчої практики із судово-ветеринарної експертизи харчової продукції різного виду в науково-дослідних установах судової експертизи Міністерства юстиції України за останнє п'ятиріччя свідчить, що харчова продукція становить переважаючу кількість усієї ветеринарної та товарознавчої експертизи, що були призначені до розгляду за порушеними кримінальними справами. Одним із завдань експертів є ветеринарно-товарознавче випробування, а також визначення вартості харчової продукції, представленої до розгляду в судовому порядку [1, с. 142; 8, с. 310; 10, с. 17].

Судова ветеринарно-товарознавча експертиза харчової продукції проводиться, здебільшого, за представленою в суд документацією, що вимагає від призначеного експерта досконалого володіння знаннями нормативною й законодавчою документа-

ції, відповідної методики та порядку здійснення такої експертизи [12, с. 109; 13, с. 477]. Тому, з точки зору науки та практики, актуальним є розвиток теорії та методології судово-ветеринарної експертизи харчової продукції, на яку впливають значною мірою, зокрема, зміна законодавчих актів та нормативно-правових документів, посилення вимог до висновку судового експерта тощо.

Судова ветеринарна експертиза – це дослідження, що проводяться відповідними фахівцями-експертами стосовно вирішення будь-яких питань, які вимагають застосування спеціальних знань у цій галузі. Під час виконання такої експертизи, експертами оцінюються споживні властивості продовольчих товарів за органолептичними, фізико-хімічними та іншими якісними показниками, а також їх кількісними характеристиками, показниками безпечності шляхом проведення випробувань (вимірювань), вивчення інформації за маркуванням і дослідженням відповідних товарно-супровідних документів та декларації виробника [5, с. 11; 6, с. 26; 11, с. 7].

Проведення ветеринарної експертизи може ініціюватися за бажанням як покупця, так і виробника (чи продавця), які намагаються встановити відповідну якість харчової продукції тваринного чи рослинного походження. За розслідування кримінальної справи та судового розгляду, пов'язаних із фактом розкрадання, підроблення харчової продукції, чи злочином іншої категорії, призначають судову ветеринарно-товарознавчу експертизу. Досить значна частина перерахованих правопорушень, здійснених щодо харчових продуктів, відбувається прихованим способом, і виявити їх можна, як правило, лише за використання чинних спеціальних методів та методик, за допомогою яких можна виявити певні змінні показники безпечності та якості товару харчового призначення [3, с. 11; 7, с. 18].

Окрім дефектів технологічних – за порушення режиму виробництва харчової продукції, санітарно-гігієнічних – недотримання оптимальних

умов її зберігання та транспортування, встановлення невідповідного оцінювання якості й безпечності харчових продуктів, ветеринарна експертиза виявляє наявність речовин, шкідливих для здоров'я людей та довкілля.

У кожному конкретному випадку, предмет дослідження для ветеринарної експертизи, яку проводить експерт, визначається, залежно від поставленої мети. Як правило, предметом випробування є класифікаційна ідентифікація харчового продукту, його зовнішнього вигляду на момент здійснення ветеринарної експертизи, визначення причини або ж обставини, що змінила стан досліджуваного продукту чи його споживну характеристику.

Судова ветеринарна експертиза здійснюється судовим експертом, який має фахові компетенції необхідного рівня, відповідне свідоцтво Мін'юсту України, володіє необхідними знаннями стосовно регламентованих показників безпечності та якості випробовуваної продовольчої продукції [7, с. 16; 9, с. 12].

У питанні розслідування випадків господарських спорів між суб'єктами господарювання (операторами ринку) щодо харчової продукції, слідчі й судові органи призначають судову ветеринарну чи товарознавчу експертизу. На сьогодні особливості судової ветеринарної експертизи продовольчої продукції на запит правоохоронного органу для формулювання висновку, в практиці ветеринарної медицини розроблені та апробовані не достатньо [12, с. 19].

Мета роботи. Теоретичною базою дослідження матеріалів справи були законодавчі акти України, що регламентують якість і безпечність м'ясних продуктів в Україні. Аналізували представлені Київським господарським судом матеріали господарської справи щодо відповідності: досліджуваних показників якості й безпечності сиров'ячених ковбас 1-го ґатунку «Козацька» та «Краківська», а також процедури відбирання проби ковбасних батонів установленим вимогам нормативно-правових та нормативно-технічних актів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. До Господарського суду міста Київ, із позовною заявою до ТОВ «Берком» (Відповідач), звернулися представники ТОВ «Компанія «Рідна їжа» (Позивач) щодо стягнення коштів за попередньо оплачені, але не отоварені сиров'ячені ковбасні вироби відповідно до умов укладеного між Позивачем та Відповідачем Договору постачання №1 від 07.02.2021 року, накладання штрафу та

проханням покладення на Відповідача витрачених коштів для оплачування судового збору. Вимоги судового позову обґрунтовані ухилянням Відповідача виконувати обов'язки на підставі відповідного Договору постачання. Зокрема, не здійснивши доставку ковбасних виробів належної якості у строк, що визначався Договором постачання, Відповідач порушив його умови та, відповідно, законодавчі положення нормативно-правових документів України, не повернувши кошти попередньої оплати не отовареної ковбасної продукції.

Таким чином, за позовом Позивача, ухвалою Господарського суду від 05.08.2021 року було порушено провадження у господарській справі, а її розгляд був призначений на 20.08.2021 рік. На судове засідання Київського Господарського суду представник від Позивача з'явився, але не виконав вимогу ухвали суду щодо порушення провадження у справі, тому суд відклав розгляд справи на 03.09.2021 року.

Згідно із положеннями Постанови №4 від 23.03.2012 року Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики призначення судової експертизи», остаточний перелік питань, які потрібно розглянути, і експертна установа (експерт) для проведення судової експертизи, визначається судом. Суд, відповідно до пункту 1, частини 2, статті 79 Господарського процесуального кодексу (ГПК) України, призупинив провадження у справі до моменту отримання експертного висновку щодо поставленого завдання. Господарський суд міста Київ призначив судово-ветеринарну експертизу на підставі статей 41, 79, 86 Господарського процесуального кодексу України.

Судово-ветеринарна експертиза повинна була дати відповідь на наступні запитання:

1. Чи відповідали якісні показники ковбас сиров'ячених «Козацька» і «Краківська» 1 ґатунку від виробника ТОВ «Берком» (Відповідача), яку він доставив Позивачу на фактичну дату постачання, вимогам та нормам національного стандарту, технічних умов України та умовам укладеного договору постачання № 1 від 07.02.2021 року між Позивачем та Відповідачем?

2. Чи відповідає зазначене маркування на випробовуваних сиров'ячених ковбасах 1 ґатунку «Козацька» і «Краківська», які Відповідач доставив Позивачу, якісним характеристикам цієї продукції?

3. Які дефекти ковбас сиров'ячених «Козацька» та «Краківська» виробника ТОВ

«Берком», які Відповідач доставив Позивачу, мали місце на дату постачання? Чи дефекти ці досить істотні й чи вони стали причиною зміни якісних властивостей випробовуваної ковбаси?

4. Чи експертний висновок (№ 74.90.19–002/13), наявний у матеріалах справи, датований 19.07.2021 року, відповідає чинній в Україні методиці дослідження сировокопчених ковбасних виробів і чи вказані в ньому висновки відповідають висновкам судової експертизи?

Призначеному судово-ветеринарному експерту Харківського Бюро судово-ветеринарних досліджень (ХБСВД) були направлені ухвала Київського Господарського суду від 24.01.2021 року і оригінал справи за № 910/14819/13 (у двох томах).

Дослідивши матеріали зазначеної справи, експерт ХБСВД визначив, що, під час проведення випробування експертами Всеукраїнського державного науково-виробничого центру стандартизації, метрології, стандартизації, сертифікації та захисту прав споживачів, спочатку необхідно було встановити відповідність процедури відбирання зразків ковбаси сировокопченої «Козацька» (вказана дата вироблення ТОВ «Берком» – 17.05.2021 року) чинним нормативним документам України, чого не було у представлених висновках.

Тому експерту потрібна була додаткова інформація для того, щоб можна було зробити повний, обґрунтований, об'єктивний висновок судово-ветеринарної експертизи за цією справою. Такий висновок мав ґрунтуватися на ретельному та всебічному дослідженні матеріалів даної судової справи. Експерт звернувся до суду, щоб встановити наступне:

1) відповідно до яких нормативних документів здійснювалося відбирання зразків сировокопченої ковбаси «Козацька» для проведення лабораторного дослідження у Всеукраїнському державному науково-виробничому центрі стандартизації, метрології, стандартизації, сертифікації та захисту прав споживачів для визначення її якісних показників?

2) як було пояснено процедуру відбирання зразків ковбаси сировокопченої «Козацька» із автомобіля (номерний знак ВН 21АН), яку проведено 19.06.2021 року?

3) чи залучені були до процедури відбирання проб ковбаси «Козацька» сировокопчена фахівці із ТОВ «Берком» (Відповідач) і якщо були, яким саме документом це підтверджено?

4) чи мав повноваження представник Постачальника (ТОВ «Берком») підписувати акт відбирання зразків сировокопченої ковбаси «Козацька»

для проведення її випробування, і чи на момент відбирання цих проб він представляв сторону виробника ковбаси с/к «Козацька», виготовленої 17.05.2021 року ТОВ «Берком» (Відповідач)?

5) чи до процедури відбирання зразків с/к ковбаси «Козацька» були залучені спеціалісти державної служби ветеринарної медицини, адже саме вони повинні відібрати проби ковбасного продукту для оцінювання його зовнішнього вигляду, проведення досліджень органолептичних, хімічних та мікробіологічних показників?

6) із якої саме кількості батонів чи маси с/к ковбаси «Козацька» відібрано зразки в автомашині Постачальника (номерні знаки ВМ 33-07 АО, ВМ 16-52 ХТ) і яким документом це підтверджено?

7) чи проведено було повторне відбирання зразків ковбаси с/к «Козацька» із тієї ж її партії в подвійній кількості для проведення лабораторного випробування показників її безпечності та якості?

8) доцільність тлумачення пункту 5.12 «Договору постачання» (№1) від 07.02.2021 року, згідно з яким указано, що «...для контролю за якістю виробленого товару, який постачається, Покупець має право, за своїм вибором, проводити планові й позапланові випробування, експертизу, інше перевіряння безпечності та якості товару (проведення тестування), у тому числі й ті, які мають відповідну ліцензію й акредитовані на право проведення таких досліджень». Виходячи з цього, виникає наступне запитання: чи впливає з тлумачення цього пункту Договору постачання, що ТОВ «Компанія «Рідна їжа» (Позивач) юридично мало можливість в односторонньому порядку, без залучення представників ТОВ «Берком» (виробник і Відповідач), відбирати проби ковбаси «Козацька» сировокопчена та замовляти проведення її експертизи в спеціалізованих установах (у тому числі, й у ДП «Всеукраїнський державний науково-виробничий центр стандартизації, метрології, стандартизації, сертифікації та захисту прав споживачів»)?

На заявлені питання були отримані відповіді та пояснення, на підставі яких експертом зроблені відповідні висновки.

За проведеного аналізу зазначених вище матеріалів судової справи, було встановлено, що між ТОВ «Берком» (Відповідачем) і ТОВ «Компанія «Рідна їжа» (Позивачем) 07.02.2021 року укладено Договір про постачання Відповідачем за справою купленої продукції у Позивача в торговельну мережу ТОВ «ФОЗЗІ-ФУД» безпосередньо.

Детально ознайомившись із Умовами договору №1, експертом встановлено, що постачання

ковбасної продукції мало відбуватися лише за повної передоплати коштів. Позивач подав Відповідачу заявку на постачання сиров'яченої ковбаси «Козацька» 1-го гатунку, масою нетто 9900 кг 12.06.2021 року. У погоджений сторонами строк – 17.06.2021 року, зазначена ковбаса не була доставлена замовнику на обумовлений склад. Відповідач (виробник ковбаси), користуючись допомогою перевізника, доставив ковбасу «Козацька» лише 19.06.2021 року.

У процесі перевіряння терміну придатності доставлених ковбасних виробів та її якості, за безпосередньої участі представників Відповідача – водіїв автомобілів «Мерседес» (номерні знаки ВІ 2122 АН, ВІ 4312 ХТ, ВМ 3307 АО, ВМ 1652 ХТ), згідно з пунктом 3.6 Договору, установлена невідповідність показників якості досліджуваної поставленої ковбасної продукції замовнику регламентованим нормам за Технічними умовами України, за якими вона була виготовлена, через прострочений термін придатності ковбаси, що був узгоджений і обумовлений умовами Договору постачання (відповідно до Декларації виробника за № 19/06).

У акті розбіжності до товарно-транспортної накладної (№БЕР000000000096) від 19.06.2021 року зафіксована невідповідність даних щодо якості та кількістю поставлених ковбасних виробів із даними товарно-транспортної накладної (№БЕР000000000097) від 19.06.2021 року.

За результатами лабораторних досліджень ковбаси «Козацька», сиров'яченої, 1-го гатунку, виготовленої 17.05.2021 року виробником (ТОВ «Берком»), що були проведені ДП «Всеукраїнський державний науково-виробничий центр стандартизації, сертифікації, метрології та захисту прав споживачів», установлено, що поверхня ковбасних батонів чиста, без будь-яких плям, напливів ковбасного фаршу, пошкоджень оболонки. Форма ковбасного батону в деяких місцях деформована, ямка, що утворюється за легкого натискання пальцем, не виповнюється. Консистенція досліджуваної ковбаси м'яка та пухка. Ковбасний виріб на розрізі також має пухку структуру, за його розрізання – легко кришиться і розсипається. Тобто експерт підтвердив, що за представлених показників органолептичного дослідження, проведеного в умовах Всеукраїнського державного науково-виробничого центру стандартизації, сертифікації, метрології та захисту прав споживачів, сиров'ячена ковбаса «Козацька» 1-го гатунку, що виготовлена 17.05.2021 року виробником

(ТОВ «Берком»), не відповідає регламентованим вимогам, прописаним у Технічних умовах України 15.1–24732110–011:2008, національному стандарті – ДСТУ 4427:2005 «Ковбаси сиров'ячені та сиров'ялені. Загальні технічні умови. Зі зміною № 1 і поправками» та Мінімальних специфікаціях якості (пункт 3.3.3, таблиця 8).

За фізико-хімічними показниками ковбаси «Козацька» сиров'яченої встановлено, що масова частка води складає 14,3 % (згідно з ДСТУ – 25–35%), кухонної солі – 4,2 % (за ДСТУ – не більше 6,0%). Таким чином, фізико-хімічні показники, а саме, масова частка води у випробовуваній ковбасі «Козацька» має занижені значення, а тому не відповідає регламентованій нормі відповідно до вимог національного стандарту.

Представники ТОВ «Рідна їжа» також зверталися 03.07.2021 року до екологічної лабораторії еколого-медичного науково-виробничого підприємства «Екомедсервіс» у місті Київ для проведення лабораторного дослідження сиров'яченої ковбаси «Козацька» першого гатунку, що була виготовлена ТОВ «Берком» 17.05.2021 року. Відповідно до даних протоколу лабораторного випробування ковбасних виробів від 08.07.2021 року (за № 4133/13), було встановлено, що консистенція дослідженої сиров'яченої ковбаси пухка, запах дещо кислуватий, ковбасний фарш на розрізі батону має порожнини, а це не відповідає регламентованим вимогам і Технічних умов України (ТУ У 15.1-24732110-011:2008), і ДСТУ 4427:2005, і Мінімальних специфікацій якості, згідно із Законом України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» (771/97–ВР).

Ознайомленням з Актами відбору проб с/к ковбаси «Козацька», встановлено, що в них причиною відбору її зразків зазначена «...невідповідність якості», згідно з прописаними вимогами Договору (№1, пункт 3.11 від 07.02.2021 року). В зазначених Актах немає чіткого описування показників, за якими встановлена невідповідність якості досліджуваної ковбаси, характер наявних дефектів. Крім того, Акти відбору зразків ковбасної продукції, як за формою, та і за змістом, не відповідали передбаченим вимогам «Порядку відбору проб продукції тваринного, рослинного, біотехнологічного походження для проведення дослідження», затвердженим Постановою Кабміну України (№ 833 від 14.06.2002 року).

В Актах не вказано місто, де вироблялася ковбаса, не зазначена назва суб'єкта господарювання, місце відбору зразків продукту, умов його збері-

гання, немає даних щодо залучення компетентного фахівця державної установи ветмедичини для участі у відбиранні зразків ковбасних виробів, який і мав визначити конкретну державну лабораторію ветеринарної медицини Держпродспоживслужби України для проведення дослідження зразків ковбаси – об'єкта судової справи. В Актах відбору проб ковбасної продукції також не вказаний номер і дату товарно-транспортної накладної на доставлену продукцію, декларації виробника, з указуванням дати, номера і назви установи, якою її видано. Не зазначено також мету відбору ковбасної продукції, відсутня й інформація про спосіб опломбування відібраних зразків, не вказано і час їх опломбування. В актах відбору зразків досліджуваної продукції був відсутній підпис фахівця державної установи ветмедичини, який брав участь у відбиранні зразків сировокопченої ковбаси «Козацька».

Відмічено, що термін між датою відбирання зразків ковбаси «Козацька» с/к 1-го гатунку та проведенням лабораторного дослідження в екологічній лабораторії еколого-медичного НВП «Екомедсервіс» міста Київ й Усеукраїнському державному науково-виробничому центрі стандартизації, метрології, сертифікації та захисту прав споживачів (експертний висновок від 19.07.2021 року за № 74.90.19–002/13), пройшло, відповідно 15 і 30 діб. Тож зовсім не зрозуміло, за яких умов зберігалися зразки досліджуваної ковбаси «Козацька» від моменту їхнього відбирання до проведення лабораторного випробування, чи були ці зразки належним чином опломбовані, чому вони не були направлені до державної установи Держпродспоживслужби України для дослідження у день їхнього відбирання. Не можна також виключити негативного впливу на зразки ковбаси «Козацька» умов зберігання – з моменту їх відбирання від партії ковбасної сировокопченої продукції до проведення лабораторного аналізування.

Акти відбирання проб сировокопченої ковбаси «Краківська» 1-го гатунку і експертні висновки проведеної експертизи на дату постачання (19.06.2021 р.) виробником ТОВ «Берком» (Відповідачем за справою), яку він надав ТОВ «Компанія «Рідна їжа» (Позивачу за справою), відсутні у матеріалах справи, через що неможливо об'єктивно встановити показники її якості та визначити їх відповідність регламентованим нормам, згідно з ТУ України 15.1–24732110–011:2008.

Етикетки із наявним маркуванням на ковбасних батонах містять інформацію, яку дуже складно

дослідити у зв'язку із занадто малим розміром літер, а, отже, нечитабельністю і розпливчастістю зображення шрифту. Такий досліджуваний матеріал не може бути належно протестованим, а тому є «відірваним» від матеріалів справи.

Надані фотоілюстрації не містять необхідних пояснень, які давали б можливість визначити місце знаходження сировокопченої ковбаси 1-го гатунку «Козацька», що знаходилася в ящиках, та встановити дату, коли саме здійснено фотографування. На представлених фотоілюстраціях відсутня інформація стосовно назви ковбасних батонів, зображених на фото (очевидно, що це ковбаса «Козацька»), дати відбирання зразків, номера і дати Акту відбору зразків, номеру партії ковбасних виробів тощо.

Відмічена також відсутність підписів усіх членів комісії, які брали участь у процедурі відбирання зразків сировокопченої ковбаси «Козацька» 1-го гатунку (виробник ТОВ «Берком»). У матеріалах судової справи відсутні покликання на наявні фотоілюстрації, хоча на них чітко помітно наявність дефектів досліджуваної ковбасної оболонки, а це є свідченням недоброякісності ковбасних виробів.

Висновки. Відповідно до мети призначення судово-ветеринарної експертизи ковбас сировокопчених «Козацька» і «Краківська» та отриманого результату за ухвалою та матеріалами справи господарського суду міста Київ, встановлено зміну їх якісних показників унаслідок порушення умов Договору постачання між Позивачем і Відповідачем.

1. Досліджена сировокопчена ковбаса «Козацька» 1-го гатунку (виробник – ТОВ «Берком»), є неякісною, не відповідає вимогам чинних нормативно-правових документів щодо її споживних властивостей і підлягає припиненню її реалізації споживачам, обов'язковому вилученню із обігу в установленому порядку, за рішенням власника (виробника) цієї ковбаси чи уповноваженого органу виконавчої влади (в межах його повноваження), згідно зі статтею 1 чинного Закону України «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної і небезпечної продукції».

2. Судово-ветеринарну експертизу необхідно проводити суб'єктом кримінального судочинства – судово-ветеринарним експертом зі знанням законодавства ветеринарної медицини, кримінального матеріального та кримінального процесуального права із судово-слідчої експертизи.

3. Відбирання зразків м'ясної продукції проводити згідно з чинними нормативними докумен-

тами України, а лабораторне випробування здійснювати в акредитованій державній лабораторії.

4. Необхідним є дотримання принципів судово-експертної діяльності, що полягають у законності наданих експертних досліджень; незалежності, компетентності та наукової обґрунтованості судового експерта; повноти і верифікації експертного дослідження; правильності експертного висновку; взаємодії представників правоохоронних органів (слідчого), керівника експертної державної установи, судово-ветеринарного експерта, членів експертної комісії; володіння спеціальними знаннями для фахового проведення судової ветеринарної експертизи; відповідно до вимог процесуального законодавства, проводити науково обґрунтоване випробування; використовувати лише об'єкти, надані слідчим; згідно із чинним законодавством оформляти експертне дослідження у висновку експерта, що є спеціальним процесуальним документом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про встановлення загальних принципів та вимог харчового права, створення Європейського органу із безпечності харчових продуктів і встановлення процедур у питаннях, пов'язаних із безпечністю харчових продуктів : Регламент Європейського Парламенту і Ради ЄС від 28.01.2002 року, №178/2002. *Офіційний вісник Європейських Співтовариств*. 2002. L031. Ст.1.

2. Про вилучення із обігу, переробку, утилізацію, знищення чи подальше використання неякісної і небезпечної продукції : Закон України від 14.01.2000 року, № 1393–XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. №12. Ст. 95.

3. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України від 23.12.1997 року, №771/97–ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. №19. Ст. 98.

4. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 року, № 4038–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

5. Про затвердження Порядку відбору зразків продукції тваринного, рослинного та біотехнологічного походження для проведення дослідження : Постанова Кабміну України від 14.06.2002 року, № 833. *Офіційний вісник України*. 2002. №25. Ст. 1207.

6. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз і Науково-методичних рекомендацій із питань підготовки і призначення судових експертиз й експертних досліджень : Наказ Мін'юсту України від 08.10.1998 року, №53/5. *Офіційний вісник України*. 1998. №46. Ст.1715.

7. Головченко Л.М. Основи судової експертизи : навчальний посібник для фахівців для отримання

чи підтвердження кваліфікації судового експерта. Харків: Право, 2016. С. 58–72.

8. Методичні рекомендації із питань призначення й проведення судово-товарознавчих експертиз продовольчих товарів з метою визначення їх вартості. Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз імені заслуженого професора М.С. Бокаріуса. Харків. 2005. 109 с.

9. Тертишник В.М., Варава В.В., Сачко О.В. Судова експертологія : підручник / за заг. ред. В.М. Тертишника. Харків: Право, 2021. 280 с.

10. Хіцька О.А., Букалова Н.В. Органолептичне дослідження харчових продуктів : робочий зошит для студентів факультету ветеринарної медицини освітньо-кваліфікаційного рівня 6.110101. Біла Церква, 2011. 46 с.

11. Юнацький О.В. Оцінювання висновку експерта, як доказу у суді. *Теорія і практика судово-експертної діяльності* : матер. VIII Міжвід. конф. 27.11.2019 року, Київ. 2019. С. 477–481.

12. Яценко І.В. Організаційні та процесуальні основи судово-ветеринарної експертизи в Україні : навчальний посібник для студентів ОКР «Магістр» (спеціальність 8.130501 «Ветеринарна медицина»). Харків. 2010. 108 с.

REFERENCES:

1. Pro vstanovlennia zahalnykh pryntsyypiv i vymoh kharchovoho prava, stvorennia Yevropeiskoho orhanu z bezpechnosti kharchovykh produktiv ta vstanovlennia protsedur u pytanniakh, poviazanykh iz bezpechnistiu kharchovykh produktiv (2002) : Rehlament Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (IeS) vid 28 sichnia 2002 r., № 178/2002. *Ofitsiinyi visnyk Yevropeiskyykh Spivtovarystv*. L 031. St.1.

2. Pro vyluchennia z obihu, pererobku, utylizatsiiu, znyshchennia abo podalshe vykorystannia neiakisnoi ta nebezpechnoi produktsii (2000) : Zakon Ukrainy vid 14.01.2000 r., № 1393–XIV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 12. St. 95.

3. Pro osnovni pryntsyypy ta vymohy do bezpechnosti ta yakosti kharchovykh produktiv (1998) : Zakon Ukrainy vid 23.12.1997 r., № 771/97–VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 19. St.98.

4. Pro sudovu ekspertyzu : Zakon Ukrainy vid 25 liutoho 1994 r., № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

5. Pro zatverdzhennia Poriadku vidboru zrazkiv produktsii tvarynnoho, roslynnoho i biotekhnolohichnoho pokhodzhennia dlia provedennia doslidzen. (2002) : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 chervnia 2002 p., № 833. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. № 25. St. 1207.

6. Pro zatverdzhennia Instruksii pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta Naukovometodychnykh rekomendatsii z pytan pidhotovky ta pryznachennia sudovykh ekspertyz ta ekspertykh

doslidzhen (1998) : Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 08.10.1998 r., № 53/5. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 46. St.1715.

7. Holovchenko L. M. (2016). *Osnovy sudovoi ekspertyzy : navchalnyi posibnyk dlia fakhivtsiv, yaki maiut namir otrymaty abo pidtverdyty kvalifikatsiiu sudovoho eksperta*. Kharkiv: Pravo, S. 58–72.

8. *Metodychnirekomendatsiizpytanpryznachennia ta provedennia sudovo-tovaroznachykh ekspertyz prodovolchych tovariv z metoiu vyznachennia yikh vartosti* (2005). Kharkivskiy naukovo-doslidnyi instytut sudovykh ekspertyz imeni zasl. prof. M. S. Bokarius. Kharkiv. 109 s.

9. Tertyshnyk V. M., Varava V. V., Sachko O. V. (2021). *Sudova ekspertolohiia : pidruchnyk*. Za zah. red. V. M. Tertyshnyka. Kharkiv: Pravo, 280 s.

10. Khitska O. A., Bukalova N.V. (2011). *Orhanoleptychne doslidzhennia kharchovykh produktiv : robochy zoshyt dlia studentiv fakultetu veterynarnoi medytsyny osvitho-kvalifikatsiinoho rivnia 6.110101*. Bila Tserkva, 46 s.

11. Iunatskyi O. V. (2019). *Otsinka vysnovku eksperta yak dokazu u sudi. Teoriia ta praktyka sudovoekspertnoi diialnosti : materialy VIII Mizhvidomchoi konferentsii (27 lystopada 2019 roku)*, Kyiv. S. 477–481.

12. Iatsenko I. V. (2010). *Orhanizatsiini i protsesualni osnovy sudovo-veterynarnoi ekspertyzy v Ukraini : navchalnyi posibnyk dlia studentiv prohramy pidhotovky OKR «Mahistr» zi spetsialnosti 8.130501 «Veterynarna medytsyna»*. Kharkiv. 108 s.

*Стаття надійшла до редакції
20 березня 2024 року*